Η ισότητα των φύλων στην Ελλάδα σήμερα

Μια έρευνα της διαNEOσις

Ποια είναι η κατάσταση της ισότητας των φύλων στην Ελλάδα σήμερα; **Τι «κρατάει πίσω» τις γυναίκες στην εργασία, στην ηγεσία, στην οικογένεια και στην υγεία**; Πώς η θέση των γυναικών σχετίζεται με το Δημογραφικό; Πώς τα στερεότυπα και οι αξίες γύρω από τα φύλα διαμορφώνουν και συντηρούν τις ανισότητες; Και, τελικά, τι μπορεί να κάνει το ελληνικό κράτος για όλα αυτά; Πόσο καλά τα πήγαμε στο παρελθόν και τι μένει να γίνει στο μέλλον;

Η νέα μελέτη της διαNEOσις παρουσιάζει και συνθέτει ένα αξιοθαύμαστο εύρος δεδομένων που περιγράφουν την κατάσταση γύρω από την ισότητα των φύλων στη χώρα μας. Οι τρεις συγγραφείς, η καθηγήτρια Οικονομικών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, **Αντιγόνη Λυμπεράκη**, η επίκουρη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Southampton, **Κατερίνα Γλυνιαδάκη** και ο διδάσκων στο Πάντειο, **Θωμάς Γεωργιάδης**, ανατρέχουν σε διεθνείς και τοπικές έρευνες, παρουσιάζουν τους πιο σύγχρονους ορισμούς των βασικών θεμάτων γύρω από το φύλο και διερευνούν τη θέση της Ελλάδας, κυρίως στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Εκπαίδευση, εργασία και αμοιβές

Η έμφυλη ανισότητα στην ελληνική κοινωνία ξεκινά συχνά από την παιδική ηλικία, με τους γονείς και το εκπαιδευτικό σύστημα συχνά να κατευθύνουν τα αγόρια και τα κορίτσια σε διαφορετικούς κοινωνικούς ρόλους. Αυτή η ανισότητα συνεχίζεται αργότερα και στον χώρο εργασίας.

36% των γυναικών 25-64 ετών ήταν **απόφοιτες ΑΕΙ** το 2021, από 10% το 1992 (έναντι 33% και 15% των ανδρών αντίστοιχα),

αλλά

30% μόνο 30% των αυτοαπασχολούμενων στους **τομείς Επιστήμης & Μηχανικής και Τεχνολογίας Πληροφορικής & Επικοινωνιών** είναι γυναίκες (2021).

26η κατατάσσεται η Ελλάδα το 2024 ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ως προς τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας (περίπου **60%**, με **μ.ό. ΕΕ 71%**).

Το **χάσμα φύλου στο ποσοστό απασχόλησης** (άτομα 24-64 ετών) ανέρχεται στις **18,8 ποσοστιαίες μονάδες** (έναντι **10** στην **ΕΕ**). Στις **ηλικίες 55-64,** το χάσμα φτάνει τις **22,5 π.μ.**, ενώ στον **μεταναστευτικό πληθυσμό** 15-64 ετών, περίπου τις **40** (2024).

13,4% ήταν το 2024 το **ωριαίο μισθολογικό χάσμα** στην Ελλάδα (**μ.ό. ΕΕ: 12%**).

1 στις **4** μη ενεργές επαγγελματικά Ελληνίδες δηλώνει ως αποκλειστικό λόγο μη αναζήτησης εργασίας τις **αυξημένες οικογενειακές υποχρεώσεις φροντίδας παιδιών και ηλικιωμένων**.

Χάσμα φύλου στο ποσοστό συνταξιοδοτικής κάλυψης ατόμων 65-79 ετών (ΕΕ, 2024)

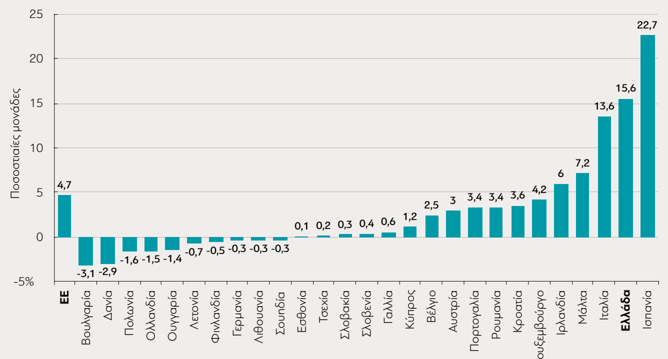

Σημείωση: Χάσμα φύλου = ποσοστό ανδρών μείον ποσοστό γυναικών.

Πηγή: Eurostat (Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών), επεξεργασία συγγραφικής ομάδας.

Γυναίκες, οικογένεια και Δημογραφικό

Την τελευταία δεκαετία, το δημογραφικό πρόβλημα απασχολεί τη δημόσια συζήτηση και στην Ελλάδα, **με τις γυναίκες να δέχονται συχνά τη μεγαλύτερη πίεση.**

Κάνουν οι Ελληνίδες λιγότερα παιδιά επειδή εργάζονται;

1,25 παιδιά ανά γυναίκα είναι τα τελευταία χρόνια ο **Δείκτης Γονιμότητας** στην Ελλάδα (από **2,23** το 1980), πολύ χαμηλότερα από το όριο αναπλήρωσης: **2,1**.

Όμως:

Η Ελλάδα εμφανίζει το **2ο** χαμηλότερο ποσοστό εργαζόμενων γυναικών στην ΕΕ (περίπου **60%** έναντι **71%** – στοιχεία 2024).

Οι Ελληνίδες συμμετέχουν πολύ λιγότερο στην αγορά εργασίας από ό,τι οι γυναίκες σε χώρες με υψηλότερο δείκτη γονιμότητας (π.χ. Δανία, Σουηδία).

Η πεποίθηση ότι η υπογεννητικότητα οφείλεται στο ότι οι γυναίκες εργάζονται περισσότερο δεν επιβεβαιώνεται από τα δεδομένα.

31 έτη είναι η μέση ηλικία των Ελληνίδων κατά την απόκτηση του πρώτου τους παιδιού.

95% των Ελλήνων/ίδων πιστεύουν πως **είναι εξίσου σημαντικό για τις γυναίκες και τους άνδρες να είναι οικονομικά ανεξάρτητοι**,

αλλά ταυτόχρονα

70% των Ελλήνων/ίδων πιστεύουν πως **η οικογενειακή ζωή υποφέρει όταν μια μητέρα δουλεύει (**2024).

Από **2,5** έως και **3** ώρες την ημέρα παραπάνω από τους άνδρες αφιερώνουν οι γυναίκες στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία) στην **(απλήρωτη) οικιακή εργασία** (Σουηδία και Ολλανδία: έως **1,25** ώρες).

Λήψη αποφάσεων και ηγεσία

Η κατάσταση στην αγορά εργασίας αντανακλάται και στη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, είτε πρόκειται για τα Διοικητικά Συμβούλια επιχειρήσεων είτε για τη συμμετοχή στην πολιτική ηγεσία.

Κάτω από το **10%** βρισκόταν **η εκπροσώπηση των γυναικών στα ΔΣ** των εισηγμένων εταιρειών σε όλη τη δεκαετία του 2010.

Στο **12%** έφτασε το 2020 και στο **27%** το 2025, χάρη στη θεσμοθέτηση της υποχρεωτικής ποσόστωσης 25% (Ν. 4706/2020), ενώ με τον Ν. 5178/2025 έφτασε **33% (μ.ό. ΕΕ: 35%)**

6% ήταν η **γυναικεία εκπροσώπηση στο ελληνικό Κοινοβούλιο** το **2005**.

23% έφτασε τη δεκαετία **2005-2015**. Όμως, το ποσοστό έμεινε στάσιμο τη δεκαετία **2015-2025**.

Υγεία και γήρανση

Με τον πληθυσμό συνολικά να μειώνεται και τους γηραιότερους να γίνονται περισσότεροι από τους νεότερους, **η ανισότητα των φύλων μετά τα 65 έτη** είναι ήδη σήμερα ένα σημαντικό πρόβλημα.

Οι γυναίκες **ζουν μεν περισσότερο, αλλά με χειρότερη υγεία** στα τελευταία χρόνια της ζωής τους

1 στις **3** γυναίκες στην Ελλάδα 80 ετών και άνω αντιμετωπίζει **σοβαρές δυσκολίες στην εκτέλεση καθημερινών δραστηριοτήτων** (έναντι **20%** των ανδρών).

Περίπου **οι μισές** γυναίκες 80+ ετών εμφανίζουν κλινικά **συμπτώματα κατάθλιψης** (έναντι **29%** των ανδρών).

Περίπου **9** στους **10** **ηλικιωμένους** στην Ελλάδα **εξαρτώνται από την άτυπη φροντίδα** που προσφέρουν δωρεάν μέλη της οικογένειάς τους, συνήθως γυναίκες.

Μέση τιμή του δείκτη CASP-12 για την αυτο-αναφερόμενη ποιότητα ζωής ανά φύλο (άτομα 70+ ετών)

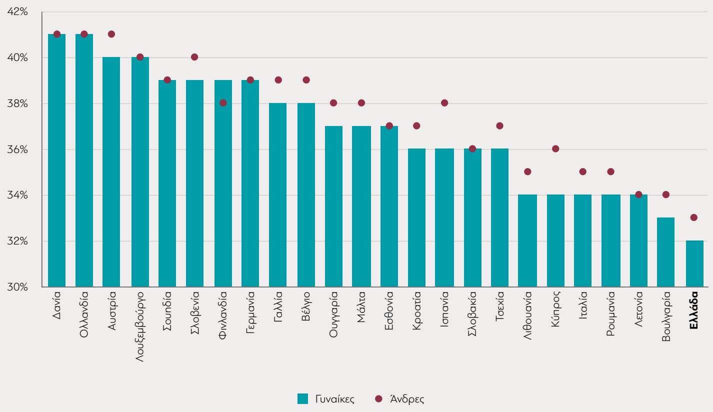

Πηγή: Έρευνα SHARE (κύμα 9, με έτος αναφοράς το 2022), επεξεργασία συγγραφικής ομάδας.

Βία και γυναικοκτονίες

Οι γυναίκες παντού στον κόσμο είναι πιο πιθανό να υποστούν ενδοοικογενειακή βία, σεξουαλική παρενόχληση ή να πέσουν θύματα βιασμού. Τα τελευταία χρόνια, και στη χώρα μας, προστέθηκαν νέες απειλές, όπως **η εκδικητική πορνογραφία, το cyberbullying και η πολιτισμική επιρροή της διαδικτυακής «ανδρόσφαιρας».**

Το **75%** των **θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας** και το **90%** των **θυμάτων βιασμού** στην Ελλάδα είναι γυναίκες (σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας για το 2021)

Στα **366 δισεκ.** ευρώ εκτιμάται το **ετήσιο κόστος της έμφυλης βίας** για το σύνολο της ΕΕ (EIGE, 2021).

Στα **8,8 δισεκ.** ευρώ το αντίστοιχο ετήσιο κόστος για την Ελλάδα.

21,7% των Ελληνίδων δήλωσαν το 2021 πώς έχουν υποστεί **σωματική ή σεξουαλική βία από συντρόφους** (**μ.ό. ΕΕ: 17,7%**).

Ετήσιος αριθμός γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας (Ελλάδα, 2012-2022)

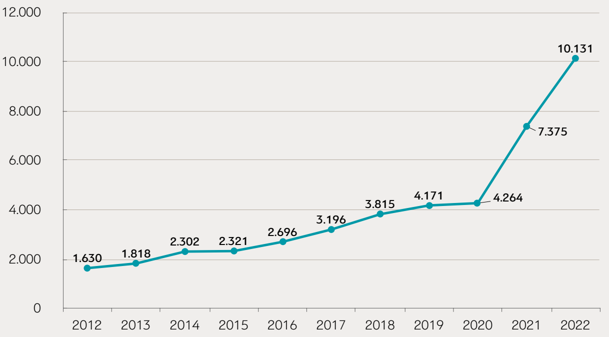

Πηγή: ΕΛΑΣ (Ετήσιες Εκθέσεις Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας) και IMPRODOVA.

6 **γυναικοκτονίες** έγιναν στην Ελλάδα το **2012**

24 το **2022**

Αξίες και στερεότυπα

Η μελέτη υπογραμμίζει ότι πίσω από όλα τα παραπάνω έμφυλα χάσματα, βρίσκονται βαθύτερες αξίες του πληθυσμού και καθιερωμένα στερεότυπα.

> *“Κεντρικό παράδοξο της ελληνικής εμπειρίας με την ισότητα των φύλων είναι η απόκλιση μεταξύ πραγματικότητας και αντίληψης: Μεταξύ των «αντικειμενικών», μετρήσιμων ενδείξεων ισότητας (αύξηση της συμμετοχής στην απασχόληση κλπ.) και υποκειμενικής αντίληψης για το ίδιο θέμα αλλά και το τι δέον γενέσθαι. Οι αντιλήψεις φαίνεται να διαγράφουν μια πορεία ανεξάρτητη από την πραγματικότητα.”*

Ποσοστό ατόμων που δεν διαφωνεί με την άποψη ότι «Όταν οι δουλειές είναι λίγες, οι άνδρες θα πρέπει να έχουν προτεραιότητα» ανά φύλο (Ελλάδα)

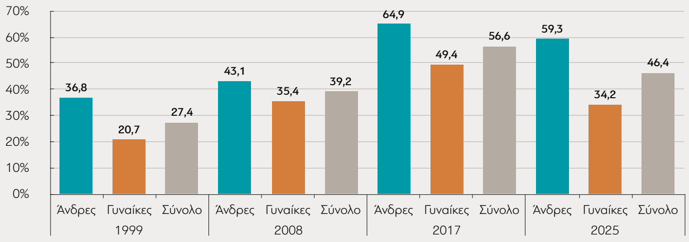

Πηγή: European Values Study (1999, 2008, 2017) και World Values Survey (2025).

AI και φύλο

Η μελέτη θίγει ευρύτερα παγκόσμια θέματα γύρω από την ισότητα των φύλων, όπως οι νέες ανισότητες που δημιουργεί η Τεχνητή Νοημοσύνη. Πολλά στερεότυπα αναπαράγονται μέσα από τα εργαλεία AI, με τις γυναίκες και στην Ελλάδα να είναι αισθητά πιο επιφυλακτικές απέναντι στη χρήση τους.

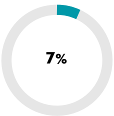

Μόλις **7%** των επαγγελματιών ανάπτυξης «έξυπνων» συστημάτων είναι γυναίκες (2022).

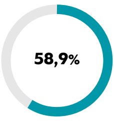

58,9% των γυναικών (έναντι **75,5%** των ανδρών) στην Ελλάδα θεωρούν ότι η AI θα έχει θετική επίδραση στην παραγωγικότητα.

Αντιδραστική οπισθοδρόμηση

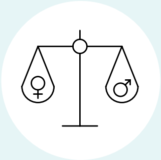

Ένα ακόμη ζήτημα είναι η «αντιδραστική οπισθοδρόμηση» (gender backlash). Πρόκειται για ένα **«κύμα» αντίδρασης και αμφισβήτησης** που παρατηρούμε σε πολλές χώρες τα τελευταία χρόνια **απέναντι στις διεκδικήσεις και κατακτήσεις των γυναικών και άλλων ομάδων** με βάση το φύλο. Συχνά οδηγεί σε ιδεολογικές συγκρούσεις γύρω από θέματα όπως, π.χ., η ισότητα στον γάμο ή τα αναπαραγωγικά δικαιώματα.

Πολιτικές και κατευθύνσεις για το μέλλον

Οι συγγραφείς της μελέτης, στην προσπάθειά τους να περιγράψουν χρήσιμες κατευθύνσεις για το μέλλον, προτείνουν ορισμένες ευρείες σημαντικές παρεμβάσεις:

- Προσθήκη της **διάστασης του φύλου** σε όλες τις **δημόσιες πολιτικές**.
- Ένα **νέο Εθνικό Σύστημα Μακροχρόνιας Φροντίδας Ηλικιωμένων,** το οποίο θα αφαιρεί βάρη από τις γυναίκες, αλλά και θα απαντά σε μια μεγάλη δημογραφική τάση, που ταυτόχρονα είναι και οικονομική ευκαιρία.
- Ατομικές, μη μεταβιβάσιμες και **πλήρως αμειβόμενες άδειες για τους πατέρες**.
- Περισσότερη **μισθολογική διαφάνεια** ως κίνητρο, για να μειωθεί το μισθολογικό χάσμα φύλου.
- Ευρύτερες **μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα**, που μπορούν να συμβάλλουν στην αποδόμηση των στερεοτύπων για τα φύλα.